

การเว้นวรรคกับการศึกษาภาษาไทย

การเว้นวรรคกับหลักสูตรวิชาภาษาไทย

การเว้นวรรคเป็นลักษณะหนึ่งที่มีอยู่ในการเขียนหนังสือไทย และเป็นลักษณะที่ผู้มีอาชีพเกี่ยวข้องกับการเขียนหนังสือไทย ซึ่งได้แก่ นักเขียน พนักงานพิมพ์ดีด พนักงานเรียงพิมพ์และพนักงานตรวจรูป ตลอดจนอาจารย์ภาษาไทย เห็นว่ามีความสำคัญมาก (คังผลของการศึกษาในบทที่ 3) ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ในหลักสูตรวิชาภาษาไทยน่าที่จะมีการกำหนดให้เรียน เรื่องการใช้เว้นวรรคบ้าง อย่างน้อยก็ในบางระดับ เพื่อให้นักเรียนสามารถเขียนหนังสือไทยได้อย่างถูกต้อง เพื่อที่จะได้ทราบว่ามีการสอนเรื่องการเว้นวรรคกันอย่างไร ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาหลักสูตรวิชาภาษาไทยในระดับต่าง ๆ ในด้านที่เกี่ยวกับการเว้นวรรคและได้ผลดังนี้

1. ในหลักสูตรชั้นประถมศึกษา ปี พ.ศ. 2503 ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน มีการเรียนเรื่องการใช้เว้นวรรคในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 3, 4 และ 5 คือให้มีการทวนซ้ำในเรื่องการวางช่องไฟและการเว้นวรรคตอนให้ถูกต้อง
2. ในหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษา ปี พ.ศ. 2515/7 ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันมีการเรียนเรื่องเครื่องหมายวรรคตอนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
3. ในหลักสูตรการฝึกหัดครูของสภาการฝึกหัดครู ปี พ.ศ. 2519 ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน มีการเรียนเรื่องเครื่องหมายวรรคตอนในชั้น ป.กค. ต้น

เนื่องจากหลักสูตรชั้นประถมศึกษามีการเรียนเรื่องการใช้เว้นวรรค ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาวิธีสอนเรื่องนี้ในชั้นประถมศึกษาว่า มีวิธีสอนกันอย่างไร จากการสอบ

ตามครูที่สอนชั้นประถมศึกษาของโรงเรียนเทศบาลต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพมหานคร ไคแก่ ครูในโรงเรียนวัดพระพิเรนทร์ โรงเรียนวัดไผ่เงินโชตนาราม โรงเรียนวัดศิลาบุการวม เป็นต้น และจากการศึกษาโครงการสอนของชั้นประถมศึกษา ปรากฏว่า ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 3, 4 และ 5 นั้น มีการเรียนเรื่องการวางของไฟ และการเว้นวรรคตอน โดยจะสอนให้นักเรียนรู้จักการวางของไฟ คือ รู้จักการเว้นระยะในการเรียงตัวอักษรต่าง ๆ ให้สวยงาม ไม่ห่างหรือติดกันจนเกินไป ตลอดจนรู้จักวางสระ วรรณยุกต์ให้ถูกต้อง ส่วนในเรื่องการเว้นวรรคนั้น ครูไม่ได้สอนถึงวิธีใช้เว้นวรรคควรจะใช้เว้นวรรคเมื่อใด แต่จะสอนให้นักเรียนเว้นวรรคตามตัวอย่างที่ครูนำมาให้นักเรียนคัดตาม ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการเว้นวรรคให้ถูกต้องตามลักษณะคำประพันธ์

ฉะนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าในชั้นประถมศึกษา ไม่มีการสอนเรื่องการเว้นวรรคโดยตรงเลย แต่จะเป็นการสอนให้นักเรียนเว้นวรรคตามตัวอย่างที่ครูนำมาให้คัดเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเพ่งเล็งถึงการเว้นวรรคในภาษาร้อยกรอง

ส่วนในชั้นมัธยมศึกษาและชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา นั้น มีแต่การเรียนเรื่องเครื่องหมายวรรคตอน เครื่องหมายวรรคตอนที่เรียนในระดับต่าง ๆ ดังกล่าวนั้น คือ การเรียนวิธีใช้เครื่องหมายวรรคตอน ซึ่งไทยรับมาจากต่างประเทศ ไคแก่ เครื่องหมายจุลภาค อัมภาค มหัพภาค เป็นต้น โดยเรียนตามคำราของพระยาอุปทิศศิลปสาร จึงอาจจะกล่าวได้ว่า ในระดับชั้นมัธยมศึกษาและชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาไม่มีการเรียนเรื่องการเว้นวรรคเช่นกัน

ในระดับมหาวิทยาลัย ผู้วิจัยได้สำรวจหลักสูตรระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่อยู่ในปัจจุบัน ไม่ปรากฏว่ามีเรื่องการเว้นวรรคในรายละเอียดของวิชา แต่บางแห่งอาจจะมีการสอนหลักการเว้นวรรคในหัวข้อย่อยของวิชาการเขียนและการใช้คำ เช่นในหลักสูตรของแผนกวิชาภาษาไทย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หรืออาจจะมีการสอนการเว้นวรรคแทรกในวิชาทักษะการใช้ภาษา (การเขียน) หลักการเว้นวรรคอยู่ที่ใจความสำคัญ คือ เมื่อจบใจความหนึ่ง ๆ ก็เว้นวรรคครั้งหนึ่ง และมีการเว้นวรรคระหว่างประโยคเล็กในประโยคใหญ่

การเว้นวรรคกับการเรียนการสอนภาษาไทย

เนื่องจากครูสอนภาษาไทยส่วนมากเห็นว่า เรื่องการเว้นวรรคเป็นเรื่องสำคัญมาก แต่การเรียนการสอนมีไคเน้นเรื่องนี้ ผู้วิจัยจึงได้สัมภาษณ์ครูภาษาไทยถึงเรื่องการสอนการเว้นวรรค และสรุปเป็นหัวข้อใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

ผลการสัมภาษณ์การสอนเรื่องการเว้นวรรคสรุปเป็นหัวข้อใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

ก. เรื่องการเว้นวรรคนั้น ในขณะที่สอนไม่ไคคำนึงถึงเรื่องนี้เลย เพราะเห็นว่า นักเรียนใช้กันมานานแล้ว และนักเรียนส่วนใหญ่ก็ไคเป็นแล้ว

ข. ไม่เคยสอนเรื่องการเว้นวรรคเลย นอกจากเวลาตรวจงานนักเรียนแล้วเห็นว่า นักเรียนเขียนเรียงต่อกันยาวเกินไป ครูก็จะแนะนำให้นักเรียนเว้นวรรคเสียบาง

ค. มีครูบางคนกล่าวว่า เคยนำเรื่องที่เขียนเรียงต่อกันหมดมาให้นักเรียนเขียนใหม่ โดยให้นักเรียนไคยोजनाและเว้นวรรคเองตามความคิดเห็นของนักเรียน เพื่อความนักเรียนสามารถไคยोजना และเว้นวรรคไคเหมาะสมหรือไม่ หลักเกณฑ์ที่ไคตัดสินในการเว้นวรรค คือ จบใจความครั้งหนึ่ง หรือจบประโยคหนึ่ง

จะเห็นได้ว่าโดยปกติแล้วนักเขียนจะไม่ได้เขียนเรื่องการเวนวนรรคจาก
 ครูเลย นอกจากครูบางคนที่น่าสนใจในเรื่องนี้โดยเฉพาะก็จะนำมาสอนบ้าง และหลัก
 เกณฑ์ที่ใช้ คือ คำหนึ่งใจความเป็นสำคัญ ถ้าข้อความนั้นมีใจความเดียวกันก็จะเขียน
 เรียงติดกัน แต่ถาข้อความนั้นมีหลายใจความก็จะใช้ เวนวนรรคคั่นแยกให้เห็นแต่ละ
 ใจความไป และคำหนึ่งถึงหลักไวยากรณ์ คือ เมื่อจบประโยคหนึ่งก็จะ เวนวนรรคครั้ง
 หนึ่ง เป็นต้น สาเหตุที่ไม่มีการสอนเรื่องการเวนวนรรคอย่างละเอียด อาจเป็น
 เพราะยังไม่มีผู้ใดคนควา เขียนหลักเกณฑ์ไวอย่างละเอียด จึงไม่มีหลักเกณฑ์
 พอที่จะใช้สอนก็ได้

การเวนวนรรคกับการวัดผลการศึกษา

การเวนวนรรคไม่เป็นส่วนหนึ่งของการทดสอบความรู้ในการเรียนภาษา
 ไทยเลย ดังจะเห็นได้จากการวัดผลการศึกษาว่า ไม่มีการให้คะแนนหรือหักคะแนน
 เกี่ยวกับเรื่องนี้เลย ดังจะยกตัวอย่างวิชาให้คะแนนวิชาเรียงความในระดับชั้นประถม
 ศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ครูที่สอนชั้นประถมศึกษาของโรงเรียนเทศบาลต่าง ๆ
 ในเขตกรุงเทพมหานคร

เกณฑ์การให้คะแนนวิชาเรียงความของครูในชั้นประถมศึกษามีดังนี้

ก. ให้คะแนนในคานต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. คำนำ
2. เนื้อเรื่อง

3. สรุป
4. ส่วนวน คำพังเพย สุภาษิต
5. การนำเอาประโยคมาสัมพันธ์กัน
6. สาระที่ได้ และการแสดงความคติริเริ่ม

ข. หักคะแนนในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. ความสับสน
2. การเขียนผิด เช่น ตัวสะกดการันต์ การวางสระและ

วรรณยุกต์คลาดเคลื่อน

จะเห็นได้ว่าวิชาเรียงความซึ่งเป็นวิชาที่นักเรียนจะต้องแสดงความสามารถในเรื่องการเขียนโดยเฉพาะ ยังไม่มีการให้คะแนนหรือหักคะแนนในเรื่องการเว้นวรรคเลย ส่วนวิชาคัดไทยนั้น ผู้วิจัยได้สอบถามจากครูชั้นประถมศึกษา กลุ่มนี้ว่า มีการให้คะแนนในเรื่องวิธีเว้นวรรคในวิชาคัดไทยบ้างหรือไม่ ผลปรากฏว่า จะมีการให้คะแนนวิธีเว้นวรรคบ้างก็เฉพาะวิชาคัดไทยที่เป็นภาษาร้อยกรองเท่านั้น คือ จะต้องเว้นวรรคให้ถูกต้องตามลักษณะฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์นั้น ๆ ส่วนการคัดไทยในภาษาร้อยแก้วนั้นไม่ได้คำนึงถึงการเว้นวรรคเลย

จึงอาจกล่าวได้ว่า การเว้นวรรคไม่มีผลอย่างใดต่อการวัดผลการศึกษาเลย เพราะไม่มีการให้คะแนนหรือหักคะแนนในเรื่องการเว้นวรรค และยังไม่มีการชมเชยผู้ที่เว้นวรรคได้เหมาะสม อีกทั้งยังไม่มีการลงโทษผู้ที่เว้นวรรคผิด ดังจะเห็นได้จากหนังสือพิมพ์ที่บางครั้งเว้นวรรคผิด ซึ่งทำให้ผู้อ่านไม่เข้าใจหรือเข้าใจผิด ผู้อ่านก็ไม่ค่อยมีปฏิกิริยามากนัก เพราะผู้อ่านสามารถเดาได้ว่าที่ถูกคืออย่างไร โดยการอ่านทวนอีกครั้งหนึ่ง เมื่อไรปริบทวนก็สามารถเข้าใจได้ ดังที่เิกเขียนบางคนกล่าวว่า ถ้าเว้นวรรคผิดอ่านแล้วไม่เข้าใจก็อ่านซ้ำใหม่

การเว้นวรรคกับการอ่าน

การเว้นวรรคน่าจะมีผลต่อการอ่าน คือ ควรเป็นระยะที่ผู้อ่านได้หยุด (เว้นวรรค) ควบ ฉะนั้น เพื่อจะได้ทราบว่า การเว้นวรรคมีผลอย่างไรต่อการอ่าน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาค้นคว้าโดยให้ครูในระดับประถมศึกษาจำนวน 15 คน อ่านข้อความ ย่อหน้าหนึ่ง ซึ่งมีข้อความและวิธีเว้นวรรคดังนี้

เรื่องของแมวเกี่ยวข้องกับประเพณีเก่า ๆ ของเรามาก เห็นจะเป็นเพราะเราเลี้ยงแมวประจำมานานนับพันปีแล้ว แมวจึงเกี่ยวข้องกับ ประเพณีต่าง ๆ ทั้งในเรื่องการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ไปจนถึงตาย เมื่อเด็กคลอด มาอยู่ในระยะเด็กอ่อน และผู้ใหญ่ได้ทำพิธีทำขวัญและโกนผมไฟให้แล้ว ผู้ใหญ่ ก็จะทำพิธีส่งออกไป พิธีนี้จะจัดหาผักเขียวสดหนึ่งล้างให้สะอาดแล้วทำแบ่งให้ชาว หินบดยาทั้งแม่หินและลูกหินสำหรับหนึ่ง แมวคราวตัวหนึ่ง และลุงบรรจข้าวเปลือก ถั่ว งา เมล็ดฝ้ายอย่างละถุง เอาสิ่งเหล่านี้วางไว้ในเปล จะมีบายศรีปาก ชามและเวียนเทียนอีกก็ได้ ถ้าตั้งชื่อเด็กแล้วจะเขียนชื่อเด็กลงในกระดาษวางไว้ใน เปลด้วยก็ได้ เมื่อเอาของเหล่านี้วางไว้ในเปลก็จะไกวทันที พอไกวครบสาม หนักเอาแมวออก อุ้มเด็กลงเปลแทนไกวอีกสามครั้งพร้อมทั้งให้ศีลให้พรเด็กก็ เป็นอันเสร็จพิธี

วิธีศึกษา ให้ครูที่สอนชั้นประถมศึกษาของโรงเรียนต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพมหานครและคนอ่านข้อความข้างบนนี้ โดยการอ่านออกเสียงแล้วคอยฟังว่าผู้อ่านจะ หยุดในตอนที่ใดบ้าง

ผลปรากฏดังนี้คือ ผู้อ่านจะหยุดก่อนที่ข้อความนั้นมีเว้นวรรค คิดเป็นเปอร์-เซ็นต์ได้ดังนี้

ครู 9 คน อ่านข้อความซึ่งมีเว้นวรรค 20 แห่ง จะหยุดเว้นระยะในตอน
ที่เว้นวรรคไว้ คิดเป็น 65 %

ครู 4 คน อ่านข้อความซึ่งมีเว้นวรรค 20 แห่ง จะหยุดเว้นระยะในตอน
ที่เว้นวรรคไว้ คิดเป็น 85 %

ครู 2 คน อ่านข้อความซึ่งมีเว้นวรรค 20 แห่ง จะหยุดเว้นระยะในตอน
ที่เว้นวรรคไว้ คิดเป็น 40 %

จะเห็นได้ว่า การเว้นวรรคในภาษาเขียนมีผลต่อการอ่าน คือ เป็นตอนที่
ผู้อ่านได้หยุดเว้นระยะ เพื่อให้ทราบแน่ชัดว่าการเว้นวรรคมีผลต่อการอ่านอย่างไร
ผู้วิจัยจึงสัมภาษณ์ผู้อ่านชาวของสถานีวิทยุกระจายเสียง และสถานีโทรทัศน์ในเรื่อง
การเว้นวรรคซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้ คือ

ขณะที่อ่านข่าวไม่ได้คำนึงถึงการเว้นวรรคในต้นฉบับที่พิมพ์มาให้
เพราะไม่แน่ใจว่าผู้พิมพ์จะเว้นวรรคได้เหมาะแก่การอ่าน เมื่อจะอ่านออกอากาศ
มักจะนำเอาต้นฉบับนั้นมาลองอ่านดูก่อน และจะทำเครื่องหมายไว้พอเป็นที่สังเกต
ว่าควรหยุดเว้นจังหวะตอนใดบ้าง ในการหยุดนี้จะคำนึงถึงใจความ คือ เมื่อ
จบใจความหนึ่งก็จะหยุดเว้นระยะครั้งหนึ่ง และถ้าการเว้นวรรคในต้นฉบับนั้น
เหมาะแก่การอ่าน ผู้อ่านก็จะหยุดเว้นระยะตามการเว้นวรรคนั้น แต่ถ้าใจความใน
ช่วงที่ใช้การเว้นวรรคนั้นเป็นใจความสั้น ๆ พอที่จะอ่านรวมกันได้ ผู้อ่านก็จะอ่าน
รวมอยู่ในช่วงเดียวกัน แต่ถ้าเป็นใจความยาว ๆ ผู้อ่านก็จะเลือกหยุดในระหว่าง
ใจความนั้น โดยคำนึงถึงว่า การหยุดนั้นจะไม่ทำให้ใจความเสีย นอกจากจะ
หยุดเว้นระยะเมื่อจบใจความหนึ่งแล้ว บางคนยังให้ความเห็นว่า คำ หรือกลุ่มคำ
ที่สำคัญ หรือที่ผู้อ่านต้องการจะเน้น ก็จะหยุดเว้นระยะนิดหนึ่งก่อนที่จะอ่านคำ
หรือกลุ่มคำนั้น เพื่อให้สะดวกผู้ฟังเป็นการเรียกร้องความสนใจของผู้ฟัง ซึ่งตรง
กับการเว้นวรรคในการเขียน คือ จะเว้นวรรคขนามคำหรือกลุ่มคำที่ต้องการเน้น
นักอ่านข่าวบางคนให้ความเห็นว่า นักอ่านข่าวที่ชำนาญแล้ว เช่น คุณมานิต สุขขจร

คุณอาจม มกรานนท์ มักจะไม่อ่านข้อความตามต้นฉบับ แต่จะเก็บใจความจากต้นฉบับ แล้วนำมาพูดด้วยถ้อยคำของเขาเอง เพื่อให้การอ่านชื่อนั้นสอดคล้องกับภาพข่าวที่ถ่ายมา ดังนั้น การเว้นวรรคในภาษาเขียนจึงไม่มีผลอย่างใดต่อการอ่านข่าว

จะเห็นได้ว่าผลของการเว้นวรรคที่มีต่อการอ่านของครูที่ได้จากการอ่านแบบทดสอบ กับการอ่านของนักอ่านข่าวแตกต่างกัน สาเหตุที่ทำให้แตกต่างกัน ประการแรก อาจเป็นเพราะนักอ่านข่าวจะต้องใช้กลวิธี และความสามารถในการอ่านอย่างมาก เพื่อจูงใจให้ผู้ฟัง สนใจ เข้าใจ และติดตามการอ่านของเขา ส่วนการอ่านของครูในแบบทดสอบดังกล่าวนั้น อาจจะไม่ได้นำถึงความมุ่งหมายในข้อนี้ เพียงแต่อ่านเพื่อให้รู้เรื่องได้ใจความเท่านั้นก็ใช้ได้ สาเหตุประการที่สอง คือ การเสนอข่าวเป็นงานเร่งด่วน เมื่อนักข่าวเขียนข่าวส่งมาให้พนักงานพิมพ์ดีด ๆ ก็จะมีพิมพ์โดยเก็บใจความให้ครบตามต้นฉบับเท่านั้น ไม่ได้พิถีพิถันในเรื่องการเว้นวรรคหรือเรื่องอื่น ๆ มากเท่าที่ควร ดังนั้นจึงเห็นได้จากต้นฉบับที่นักข่าวนำมาอ่านนั้น ส่วนมากจะพิมพ์ติดต่อกันไปยาว ๆ ไม่ค่อยมีการเว้นวรรค ฉะนั้น การเว้นวรรคในต้นฉบับของข่าวจึงไม่เหมาะที่จะใช้หยุดในเวลาที่อ่านก็ได้ จากสาเหตุทั้งสองประการนี้อาจจะเป็นเหตุที่ทำให้การเว้นวรรคในภาษาเขียนไม่มีผลต่อการอ่านข่าวของนักข่าวก็ได้

ฉะนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ภาษาเขียนที่มีการเว้นวรรคดีและเหมาะสมย่อมจะมีผลต่อการอ่าน คือ ทำให้ผู้อ่านได้หยุดหายใจในตอนที่ยังเขียนใช้เว้นวรรค ดังที่พระยาอุปถัมภ์กิจการสื่อสารได้กล่าวไว้ว่า เว้นวรรคให้เหมาะกับการกลืนหายใจ หรือตามความมุ่งหมายของการเว้นวรรคซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ว่า เว้นวรรคเพื่อช่วยในการอ่าน¹

¹ คุรุรายละเอียดเรื่องความมุ่งหมายในการเว้นวรรค บทที่ 3.